

Женидбе у Босни и Херцеговини.

— Драг. Драгојевић. —

Женидбени закони и прописи у појединим државама и покрајинама врло су разнолики, те често пута проузрокују несугласице и диференције баш код оних форума, који стварају и издају те законе, а особито у приликама, кад два разна држављанина склапају брак. Па кад легислативни форуми у таквим приликама имају читаву главобољу и морају да прибјегавају разним дворским декретима, превишњим одлукама, министарским наредбама, кр. зем. владиним ријешењима и окружницама, како тек муче муку сироти свештеници, који незнају за све то, а учине ли што некоректно и протузаконито, то без милости

потпадају под у таквим приликама одређену казну. А дотација, свију нас свештеника, па били у којим год крајевима, најбољи је доказ, како нам се пресица!?

Свака држава одредила је себи специјалан положај према становницима других држава у женидбеним стварима. Тако н. пр. наша Аустро-Угарска монархија дворским декретом својим од 3. октобра 1836. год. захтјева, да становници кантона Граубиндена за склапање женидбе у овим крајевима требају приволу владе кантонске. Декретом дворске канцеларије од 31. марта 1842. год. одређује гледе женидбе баварских припадника, а наредбом ц. кр. министарства унутрашњих послова од 8. јула 1852. год. гледе женидбе баварских поданика. Наредбом министарства унутарњих послова, правосуђа и богоштовја од 9. октобра 1853. године издаје услове, под којима се мушки подложници херцеговине баденске смију женити у државама аустријским. Дописом кр. зем. владе од 21. јула 1892. год. одређује гледе женидбе талијанских припадника, а окружницом кр. зем. владе од 20. децембра 1883. год. гледе вјенчања тиролских припадника и т. д. Ми ћемо на овом мјесту изнијети Окружницу кр. зем. владе у Загребу с погледом на женидбене сертификате оних заручника, који намјеравају склопити брак у Босни и Херцеговини, као и наредбе зем. владе за Босну и Херцеговину гледе издавања женидбених дозвола за овоистране припаднике, који у тим земљама (Босни и Херцег.) намјеравају брак склопити.

Окружница.

кр. зем. владе, одјела за богоштовје и наставу од 26. нов. 1886. год. бр. 10.970. на све кр. жупанијске области и градска поглаварства, гледе издавања сертификата о женидбеној способности заручницима, који у запоседнутим крајевима намјеравају склопити брак.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину приопћила је овамо, да су некоје овоземне политичке области I. молбе припослане им од окружних области тамошњих молбенице припадника краљевина Хрватске и Славоније, оби гавајућих у запосједнутим покрајинама, а који замолише за издавање сертификата о женидбеној способности, повратиле реченим окружним областима са изјавом, да се у овим краљевинама политичке женидбене дозволе више не издавају и да за овоземне припаднике гледе склапања бракова ваљају само стеге, установљене брачним законом.

Ове изјаве показују, да су потекле из кривог схваћања, јер се у дотичним случајевима није радило о женидбеној дозволи, него о томе да се засвједочи, да су молитељи по овоземним законима способни за склапање брака, који би по томе овде закониту ваљаност имао.

Будући да је § 12 наредбе цес. и кр. министарства за извањске послове од 2. новембра 1857. год. по којем аустријански и угарски држављани, који су намени у Босни и Херцеговини склопити брак, требају посебну дозволу за то, по надлежном мјесту уздржан у кријепости с том преинаком, да је, пошто конзулати, у чији су дјелокруг прије спадале упитне дозволе, у запосједнутим крајевима више не постоје, подјељивање тих женидбених дозвола сада повјерено окружним областима у запосједнутом подручју, те пошто по прописима тамо постојећим *ове окружне области не смију издати женидбене дозволе, ако сертификат о женидбеној способности допринешен није*, то имају овоземне кр. котарске области, односно градска поглаварства, кад им од окружних области у Босни и Херцеговини припослане буду дотичне молбенице њихових припадника, *замољене сертификате о женидбеној способности издати, ако против томе нема каквих заирјека.*

Уједно се опажа, да такве молбенице имају бити обложене доказом

- а) о доби вјереника;
- б) о њиховој вјери, које се обје тачке могу доказати крсним или родним листом;
- в) о њихову сталежу, наиме, да ли је вјереник неожењен и вјереница неудата, или су обудовљени;
- г) о одношају, у којем се вјереник налази гледе војне дужности, и
- д) о томе, да ли између вјереника не постоји можда сродство или тастбинство и у ком степену.

На пошљетку треба да буде молбеница и приложена прописана биљеговина за издавање тог сертификата.

Што се п. т. приопћује знања и равнања ради.

У окружности овој спомиње се §. 12. наредбе министарства спољних послова. Наредба ова издата је у договору са министрима за унутарње послове, правосуђе, трговину и финансије, за тим у договору са врховним заповједништвом војске и са врховном редарственом влашћу 2. децембра 1857. год. У њој су издати и прописи за конзуларне уредe у Турској. Тај §. 12. гласи овако:

Ако се који аустријски подложник намерава оженити у Турској, има ради тога заискати дозволу од дотичног конзуларног уреда.

Онај, који се само за неко време бави у Турској, имаде у сврху, да добије овакву дозволу, исказати женидбену дозволу, издату по надлежној власти аустријској, у колико би му оваква дозвола по постојећим законима потребна била у овоземству. Склопљена женидба има се затим, позивајући се изреком на дозволу, убележити на путном листу.

Ако ли се намјерава оженити такав цесарски подложник, који је настањен у опћини којој конзуларној, тада имаде тражити женидбену дозволу код конзуларног уреда оног котара, у ком се је настанио, ако такав подложник припадаје подједно у којој опћини аустријској тада ће слободно бити подијелити овакву дозволу само под условом, ако се искаже и дозвола женидбена надлежне власти аустријске, у колико би му оваква дозвола потребна била, да се жени у овоземству. — Конзулат имаде право, споразумети се најпре са дотичном влашћу духовном; исти конзулат дужан је приликом, кад подјељује овакву дозволу, у обзиру особне способности за женидбу, тачно се држати женидбених закона аустријских, те опрезно поступати, кад се склапају женидбе између Аустријанаца и подложника турских. Женидбу, склопљену са дозволом, треба затим при првој будућој обнови матице пријавити и уписати.

(Свршиће се)

Женидбе у Босни и Херцеговини.

— Драг. Драгојевић. —

(Наставак.)

I. Наредба

земаљске владе за Босну и Херцеговину од 22. децембра 1887. бр. 72411/I.
о давању женидбених дозвола аустријским и угарским држављанима
у подручју окупације.

Одредбе § 12. наредбе ц. и кр. министарства спољашњих послова од 2. децембра 1887. (др. з. л. бр. 234), по којима аустријски и угарски држављани, кад хоће да се жене у Босни или Херцеговини, имају потражити на то дозволу од дотичнога ц. и кр. консуларнога уреда, до сада су у толико промијењене, што су укинућем ц. и кр. аустро-угарских консулата по окупацији ових земаља прешле дужности њихове на ову земаљску владу.

Одржање овога прописа изречено је особито отписима високог ц. и кр. заједничкога министарства од 2. септембра 1883. бр. 4198 и

од 11. маја 1884. бр. 2756/Б. Х. те по тому треба аустријским и угарским држављанима, који хоће да се у Босни и Херцеговини жене, као и прије, особита женидбена дозвола.

Право на давање таквих дозвола, које је окружницом од 12. октобра 1879. бр. 20551 (зборник закона 1878—1880. I. свеска стр. 298) придржано земаљској влади, пренешено је затим наредбом од 15. септембра 1882. бр. 28554/I. (зборн. зак. 1882. стр. 408) на окружне области.

Али поступак, који се при давању женидбених дозвола од стране к тому надлежних окружних области обдржавати има, различан је према тому, је ли потражилац дозволе аустријски или угарски држављанин, те се у сврху уређења овога поступка слиједеће наређује:

I.

У оним случајевима, гдје се ради о женидби, аустријских држављана, т. ј. припадника у царевинском вијећу заступљених краљевина и земаља, у Босни или Херцеговини, имају окружне области, којима припада давање дотичних женидбених дозвола, на то силити, да се потражилац дозволе искаже свједочбом о личној способности за женидбу (§ 4. о. гр. з.) као и политичком женидбеном дозволом, ако би та потребна била по постојећим законима његовога завичаја.

Издавање свједочбе о личној способности за женидбу надлежи ц. кр. котарским канетанствима, односно у оним градовима, који особите штатуте имају, опћинским областима, којима је повјерено политичко уредовање (магистратима) аустријског пребивалишта женика, и то само на темељу поузданих обавјештаја о годинама и самосвојности, о нежењеном стању и о другим, ове особне способности одређујућим моментима.

Ове свједочбе аустријских завичајних области о личној способности за женидбу, не важе за доказ да нема никакве сметње женитби, него је придржана истрага и рјешење питања, да ли у конкретном случају склопљени брак аустријскога држављанина заиста важи, како о том у Аустрији до расправе дође, искључиво надлежном аустријском суду (чл. III. закона од 25. маја 1868. др. з. л. бр. 47).

Дакле у случајима, гдје се ради о женидби аустријских држављана у Босни и Херцеговини настањених, код којих се не би могло више повраћати на пребивалиште у Аустрији, или у случајима, гдје су код женика услјед његовога борављења у подручју окупације или обзиром на особу, с којом се у овој земљи има женидба склопити особито на његову особну способност утичући одношаји настали, који

нијесу могли бити познати политичкој завичајној области у Аустрији при издавању свједочбе о личној способности за женидбу, нарочито ће окружним областима надлежати, обстојност ове способности женика с обзиром на ове особите одношаје, узимајући аустријске женидбене законе на темељ, самосталном тачном испиту подврћи, и под околностима ускратити женидбену дозволу, и не пазећи на поднешену свједочбу способности аустријске завичајне области.

Тако звана политичка женидбена дозвола, која је различна од свједочбе о личној способности за женидбу, то јест проста потврда, да из обзира издржавања против женидбе нема никакве запреке, постоји само односно онаких аустријских држављана, који су у земљама Тиролу и Форалбергу завичајни и то само што се тиче становите категорије особа.

Исправа о политичкој женидбеној дозволи, односно потврда о излишности исте, издаје се у овим двјема земљама од опћина. Ипак мора таква исправа, издана од опћина, које не службују у исто вријеме као политичке области, да би правоваљана била, свакад од надлежнога котарскога капетанства видирапа бити.

У Крањској постоји уредба тако званих женидбених пријавница, које се не смију ускраћивати. Што се најпослије тиче ограничења женидбе, која произлазе из обранбенога закона, то се окружне области упозорују да по одредбама §§ 43. и 52. обранбено-законске новеле од 2. октобра 1882. (др. в. л. бр. 153), обранбена дужност за аустријске држављане грађанскога сталежа сачињава запреку женидбе и у самом случају занемарења ставне дужности, само до 36. године живота.

Активним војничким (домобранским) особама треба за женидбу дозвола њихове претпостављене војничке (домобранске) области. Напротив употребљавају се опћи закони и прописи о женидби на оне обвезанике стојеће војске, који трајни допуст имају, чим пријеђу трећи добни разред, затим на друге не активне војничке (домобранске) особе, те не подлеже исте дакле односно женидбе ограничењу из обранбенога закона.

На темељу тога позивају се окружне области, да аустријским држављанима грађанскога сталежа, који још нијесу прешли 36. годину живота, те се не могу исказати нити изузетном женидбеном дозволом о савршеном испуњењу обранбене, односно ставне дужности, нити припадају к оним не активним војничким (домобранским) особама, које се наводе у § 52. обранбено-законске новеле од 2. октобра 1882. дозволу за женидбу само онда дају, кад исте потврду својих завичајних

политичких области допринесу, да против њихове женидбе у погледу обранбене дужности никакве сметње нема.

Окружне области имаће дакле, када за женидбену дозволу замоле аустријски држављани, који би услијед обранбене дужности у погледу женидбе могли ограничењу подлежати, увијек најприје додати на ово односећу се изјаву надлежне политичке котарске области (ц. кр. котарскога капетанства или магистрата градова, који особите штатуте имају) женика.

(Свршиће се.)

Женидбе у Босни и Херцеговини.

— Драг. Драгојевић. —

(Свршетак.)

П.

Што се тиче оних угарских државних припадника, који немају завичајнога права, (опћинске припадности) у Хрватској или Славонији, то се обзнањује, да је, премда по законским прописима у Угарској постојећим, није потребна женидбена дозвола од страве завичајне политичке области за склапање женидбе у иноземству, ипак сваки угарски држављанин, који хоће да се жени у Босни и Херцеговини, дужан најприје у Угарској испословати свједочбу о ваљаности склопити се имајуће женидбе.

Уз то се примјећује да је у смислу одредаба закључка министарског савјета од 3. октобра 1876. (Rendeletek Tárga 1876. бр. 154) на издавање таквих свједочанства о ваљаности женидаба, које угарски држављани, који нијесу у Хрватској или Славонији завичајни (опћино-припадни) изван Угарске склапати намјеравају, позван само кр. угарски министар богоштовља и просвјете, и да би у случају, ако би питање ваљаности женидбе у Босни и Херцеговини већ извршене, у Угарској накнадно може бити постала предметом правне распре, о томе искључиво судске по угарским законима надлежне области рјешавати имале.

Што се тиче поступка, што га угарски држављани при испословању женидбене дозволе у подручју окупације обдржавати имају, одређује се слиједеће:

Потражиоци женидбене дозволе имају своје, исказима о особној способности за женидбу инструиране молбенице дотичној овоземској окружној области предати. Окружна област има овај поднесак испитати његово можебитно надопуњење одредити или пак за случај, да такве

запреке постоје, које дају предвидјети да се намјеравана женидба склопити не смеје, дотичну странку, да би јој се на ово односећи се даљи трошкови заштедјели, на ово упозорити.

У осталом имају окружне области редовно инструиране молбенице у сврху прибављања свједочбе о ваљаности склопити се имајуће женидбе, земаљској влади предложити, која ове молбенице кр. угарском министарству богоштовља и просвјете упућује. Ако се од стране овога кр. уг. министарства даде изјава, да се у овој земљи склопити се имајућа женидба ваљаном признаје, тада може дотичному молитељу окружна област женидбену дозволу, ако других сметња нема без одлагања дати.

Али по ономе што је горе речено, само се по себи разумије, да свједочанство ваљаности кр. уг. министарства богоштовља и просвјете, које се издаје на темељу једнострано исказаних околности, није способно да надлежна рјешења судова претече, дакле само ту сврху има, да служи као предходна информација о ваљаности склопити се имајуће женидбе. Што се пак оних исказа тиче, који кр. уг. министарству богоштовља и просвјете служе као темељ за изјаву, која се дати има, односно за свједочанство, које ће се издати и с којима се зато мора инструирати дотична молбеница, која треба за сваку молећу странку да буде засебно по једном угарском биљегом од 50 новчића снабђевена, примјећује се, да ови молбенични прилози о слиједећим моментима аутентично разјаснење дати имају, као:

а) О годинама заручника;

б) о њиховом вјерозакону, које обје тачке могу се исказати крштеницом или родним листом;

в) о небрачном стању заручника, као и

г) о војно-дужностним одношајима женика. Изван тога има

молбеница садржавати и изјаву молеће странке о томе да ли међу заручницима постоји сродство или тастбина и ако постоји, у ком степену.

Најпослије ваља молбеници приложити још једну форинту у готову новцу за ону биљегу, којом се мора снабдјети свједочанство, штоно ће га издати кр. уг. министарство богоштовља и просвјете.

Ако су заручници или један од њих још малодобни, тада је за намјеравану женидбу вазда потребна привола родитеља, односно татора и вадтуторске области.

Што се тиче ограничења женидбе угарских држављана, која производе из обранбенога закона, то се примјећује, да ова одговарају без знатне разлике оним ограничењима, која су под I. споменута односно женидбе аустријских држављана.

У осталом добивају окружне области исказом о војничком однопају жењеника, који се исказ молбеници за подјељење женидбене дозволе прилаже (тачка д) довољну подлогу за расуђивање питања о припустивости намјераване женидбе с гледишта обранбеног закона.

III.

Кад се ради о женидбама угарских држављана у Босни и Херцеговини, који су у Хрватској или Славонији, или у подручју постојавше с тим земљама сједињене војничке крајине завичајни (опћино-припадни), онда имају при тому окружне области у главном да се држе оног поступка, који је под II. ове наредбе односно угарских држављана у опће прописан.

Једина промјена слиједи из тога, да су по у Хрватској и Славонији постојећим прописима на издавање сертификата о женидбеној способности за оне у овим земљама завичајне (опћино-припадни), особе, које изван земаља угарске круне женити се намјеравају, политичке области I молбе позване. Окружне области Босне и Херцеговине имаће с тога разлога долазеће им молбе особа у Хрватској и Славонији завичајних за подјељење женидбене дозволе с потребним исказима и помагалима слати надлежним политичким областима I молбе у Хрватској и Славонији.

Као политичке области I молбе службују у Хрватској и Славонији краљ. котарски уреди и градска поглаварства.

IV.

Послове у provedби ове наредбе окружним областима припадајуће има у подручју градске опћине сарајевске вршити владин повјереник, који код исте службује.

V.

Ова наредба ступа одмах у крјепост.

II. Наредба

земаљске владе за Босну и Херцеговину од 9. јануара 1900., бр. 185.579/1.
о поступку при склапању бракова аустријских држављана, то јест припадника
краљевина и земаља заступаних у царевинском вијећу, у Босни и Херцеговини.

Установе I. одсјека наредбе земаљске владе од 22. децембра
1887., бр. 72.411/I. (Гласник закона и наредаба за Босну и Херцего-
вину, годиште 1888., бр. 7., страна 5.), по којима аустријским држав-
љанима, то јест припадницима у царевинском вијећу заступаних кра-
љевина и земаља, кад хоће да у Босни и Херцеговини ступе у брак,
треба за то политичка брачна дозвола, коју издаје окружна област,
надлежна по овоземском пребивалишту дотичних брак склопити желећих

странака, овиме се изван крјепости стављају, те аустријски држављани нијесу више дужни ради ступања у брак у Босни и Херцеговини затражити дозволу од управне области ових земаља (окоужне области, владин повјереник за град Сарајево).

Овим изреченим укинућем до сада захтијеване, од овоземских управних области за аустријске држављане у Босни и Херцеговини издане политичке брачне дозволе, не тиче се у оне законске одредбе о личној способности склопити ваљани брак (§ 4. о. гр. з.), које важе у Аустрији, то јест у краљевинама и земљама заступаним у царевинском вијећу, нити у оне законске одредбе, по којима припада надлежним ц. кр. судовима, да пресуђују о питању, да ли треба који брак у Аустрији ваљаним сматрати. (Чланак III. закона од 25. маја 1868., л. д. з. бр. 47).

Исто тако не тиче се овом наредбом нити у установе, које по обранбеном закону ограничавају склапање брака (§§ 50. и 61. обр. з. и к томе издани provedбени прописи), нити у законе важеће у Тиролу и Форарлбергу, по којима се за припаднике ових земаља захтијева, да придонесу политичку брачну дозволу завичајне ошћине, нити најпослије у установе важеће у Крањској, по којима се за припаднике ових земаља траже такозване брачне пријавне цедуље.

Функционари вјенчања у Босни и Херцег. не смију аустријске поданике, то јест припаднике у царевинском вијећу, заступаних краљевина и земаља вјенчати прије, него што су ови своју личну способност за склапање брака (§ 4. о. гр. з.), односно припустивост склапања брака у погледу на обранбену дужност доказали и себе, у колико су дотичне странке, које намјеравају ступити у брак, припадници Тирола, Форарлберга или Крањске, горе наведеном политичком брачном дозволом, односно такозваном брачном пријавном цедуљом исказали.

У случају кад би при набављању доказа о брачној способности к § 4. о. гр. з., евентуално у погледу на припаднике Тирола, Форарлберга и Крањске, при набављању доказа о потребној политичкој брачној дозволи, односно доказа о такозваној брачној пријавној цедуљи дотична лица, која желе да склопе брак, замолила, да босанско-херцеговачке политичке области прве молбе посредују, треба да се то посредовање дозволи; у том случају пак дужне су босанско-херцеговачке политичке области прве молбе, ако устреба, да се непосредно дописују са дотичним областима и уредима у Аустрији.

Ова наредба ступа у крјепост од дана, у који се прогласи у босанско-херцеговачком Гласнику закона и наредаба.